

KOVADIK

Fr. R. Kreutzwald muuseum
Eesti NSV Raamatukogu
Raamatukogu

SP,
7513

No 5

November

1939

Kaanepilt: Erich Kugelgen, — Sõnum voorast maailmast.

S I S U:

1. Helmes Israel: Jaa ikka nii...
2. Ellen Key: Julgus.
3. Aili Tiido: Sõjaeelne Pariis.
4. B. Kangro: Mait Metsanurga sünnipäevaks.
5. Ed. L.: Vaidluskoosolekute korraldamisest.
6. Casar Fleischlen: Lehekülgi päevikust.
7. K. Karu: Sugisfantaasia.
8. T. H.: Naine, kes vaputas kogu Ameerikat.
9. T. H.: Mathieu Donzelot' viimane päev.
10. Ksulofoen.
11. E. Noorsoo Karskusliidu teateid.

Õ/K „KOOLIVARA“

VÕIDU 10, TARTU • TELEF. 28-29

varustab koole, õpetajaid ja koolikooperatiive kõige tarvisminevaga,
nagu: õpperaamatud, koolide rakendusmaterjal,
õppetarbed ja -vahendid, pedagoogiline kirjandus ja
kirjutusmaterjal, käsiraamatud.

VAHENDAME

kodu- ja välismaa ajalehtede ja ajakirjade tellimist.

KEVADIK

Noorsoo enesekasvatuse, elureformi ja isetegevuse ajakiri.

№ 5

XVI aastakäik

25. novembril 1939

HELMES ISRAEL.

Jää ikka nii . . .

*Kaks rõõmsat sinisilma,
üks naerusuu,
kaks unistuste ilma
ja süda truu.*

*Ja hing nii õrn ja puhas
ja muutmatu
kui kuld, mis mudas, tuhas
ei roostetu.*

*Nii töökad, abivalmis,
kaks virka kätt,
suu ikka laulusalmis,
kui õnne lätt'.*

*Kaks rõõmsat sinisilma,
üks naerusuu . . .
jää elust läbi ilma
nii hea ja truu.*

Julgus.

On igavesti-noori ütlushi — ütlushi, mis elavat kõrva puudutades ikka neidsamu kujutlushi esile toovad, nagu töid aastatuhandete eest vahest ehk esimest korda kõlades tolleaegse sügavaima teaduse vastleitud väijenditena.

Üks selliseid ütlushi, pärit Hellase kogenumalt mehelt, on:

„U s k u g e, e t õ n n p õ h i n e b v a b a d u s e l j a v a b a d u s j u l g u s e l.“

Nende sõnade tähendus ei võinud Periklese ajal olla täiesti sama kui tänapäeval. Vabadus tähendas siis oluliselt ühe riigi sõltumatust teisest, julgus aga oli isamaa-kaitsja voores. Võib-olla see suurmees ometi aimas, et tuleb kord aeg, kus suur sõna „julgus“ veel sügavamaid mõtteid haarab ja kus ta saab paratamatuks eelduseks üksikisikutegi vabadusele.

Ütlused kasvavad koos inimkonnaga. Praegu mõistame, et üksikisik nagu riiki ei leia õnne ega vabadust, kui puudub julgus.

Kas sõltub aga meist endist julguse evimine? Kahtlematult. Julgus põhineb eelkõike tahtel teda evida.

Üks või teine sünnib julgeks, kuid enamik julgeid inimesi on ise endid julgeks kasvatanud. Ükski omadus ei kasva harjutamisega kiiremini. Kui teatakse, et julgus on alus, millele on rajatud iseloom, siis võiksid peagu kõik inimesed julgeiks kasvada.

Ent selmet meid õpetada tahtma, valima, julgema meie eneste vastutusel, õpetatakse meid kummardama, keerlema ja loobuma unistusest: oma enda teed minna, ainult oma paremaks pidamist jälgida.

Meile seletatakse lõpmatuseni, kui õigustamatult suur soov olevat isiksuse-olla-tahtmine ja kui kasulik olevat olla üks nullidest. millistega kirjutatakse miljoneid. Meile õpetatakse, et saavutised olevat pöördvõrdelises olenevuses vabaduspüüdega. Meile näida-

takse teed seltskonna tippu, kus paljud ohverdavad eelarvamusele, ja meid hoiatatakse kuulumast kangestunud kukaga ning tardunud põlvedega vähemikku.

Me saame varakult teada, kuidas käis nende käsi, kes hoolimata partei-survest püüsid enda vabadusel; kes pidasid kõrgemaks ustavust endale kui ühetaolisust teistega; kes evisid omi põhimõtteid, selmet neid teistelt laenata; kes järgnesid pigemini oma rinnas peituvatele tundeile kui teatavate sõprade omadele; kes tulid omade mõtetega ega tahtnud rahulduda „avaliku arvamisega“.

Need „uhked“ on tõesti saanud oma palga. Nende sõbrad on rutanud nende pääle kaebama või neist lahti ütleva. Nende tuttavad on „ikka teadnud“, et nad olid „iseloomuta ja mitteustavad“. Valitsev enamik on selgesti tõestanud, nad olevat hädaohtlikud inimesed, inimesed ilma „põhimõteteta“. Et säärase otsuste alla sattuda, ei olnud sugugi vaja, et need inimesed oleksid tulnud uue usuga või ümbertõukava ühiskonnaõpetusega. Piisas sellest, et nad püüdsid mingisugust erakondlikku survet, mitteõiglase otsuse teostamist, südametunnistuse vägivaldset käsutamist ära hoida. Või et nad mõne inimese iseloomu kaitsesid, olgugi et nad ta vaateid hääks ei kiitnud, või ta vaated kaitse alla võtsid, olgugi et ta iseloomu ei võinud tunnustada. Kui end õigel ajal ei lasta hoiatada, vaid jäädakse õiguse juure oma arvamist õelda, oma süüme järgi teha, oma mõistuse põhjal otsustada, — siis määravad juhuslikud põhjused, kas tulemuseks on aeglane näljaurm või suur traagiline saatus.

Kuid ometi on olnud igas põlves inimesi, kes julgesid endale ustavaks jääda, kellel oli julgust oma enda algatusel mõelda, tegutseda, armastada, luuletada, luua. Need on, kellest elame; need on, kelle julgus nende oma inim-

põlve poolt jultumuseks ristiti ja järgnenute poolt suurteona ülistati või ilmutusena jumaldati.

Nende eeldused olid samad mis meilgi. Kõikide aegade kangelased pidid võitlema leiva- ja aukusatus-tega, oma aja kriitikaga jne. Kuid need kangelased võitsid, sest neil oli julgust. Ja iga aeg, mille mõtted olid võitvad, iga aeg, mis säranud hiilgusest ning kuumusest, iga aeg, milles voolasid loovad või uuendavad jõud, on olnud aeg, kus paljudel inimestel oli julgust. Neil aegadel on üksikul julguse evimiseks vähem julgust tarvis. Sest see omadus on kõigist kõige paremini edasiantav, välja arvatud ainult argus! Kõik kuivad, tühjad, hiilgeta ajad on arad. Neil aegadel nõuab nii julguse saavutamine kui ka säilitamine üksikult suuremat jõupingutust.

Üleminekuajad nõrgendavad julgust, mis ju suurel määral põhineb kujunenud veendumuste kindlusel. Aga nimelt seepärast, et kriitilisel ajal julgus kergesti kaob, on seda kaatvamaid põhjusi tema uuestiomandamiseks.

On vaja julgust tõe otsimiseks, aga ka temast ilmaolemiseks, kui me teda ei jõua saavutada. On vaja julgust tegutseda ja ka julgust puhata. Julgust on tarvis õnne haaramiseks kui ka selle ohverdamiseks. Vahel seisneb julgus ootamises, teinekord tegutsemises. Täna on vaja julgust üksiseismiseks, homme — endale aatekaaslaste kogumiseks. Kord näitab julgust oma õiguse kasutamine, teinekord — sellest loobumine.

Ilma julguseta ei saa põlata, veel vähem aga armastada. Julguseta ei saa õiguses elada, aga ka mitte õiguses surra. Olgu meil julgust, — siis leiame, et meil on rohkem vabadust ja rohkem õnne kui aimasime.

Me pole nii julmad, nii rumalad ega nii ebaausad kui näime. Oleme ainult palju aremad kui aimame. Argusest tingitult teeme kurja, piiname, rõhume, tallame üksteise õigusi.

Võitleme arguse vastu, ja elu muutub ilusamaks — kõigi loovate jõudude tõttu, mis vabanevad, hää tahte tõttu, mis hakkab tegutsema, kõigi mõtete ja tunnete tõttu, mis muutuvad siiraks. Enneaimamata omapärasused toovad esile vaheldusrikkuse, kus senini oli ainult vaesust ja seisakut. Elutunde summa saab tuhandekordseks, kui kõik korraga muutume julgeks! Kui julgeksime tunnustada seda usku, mille me ise kujundanud; näidata põhimõtteid, mis meil on, mitte aga selliseid, mida me eales pole mõelnud; hinnata oma kogemusi, kuigi nad ehk erinevad mõttekaaslaste omadest! Kui julgeksime säilitada oma kahtlusi, kuigi teiste juures näeme kindlust, või olla kindlad sääl, kus teised kahtlevad! Kui sõndaksime tunnustada vastaste teeneid ja oma mõttekaaslaste vigu! Kui julgeksime olla alandlikud selle ees, mida me ei tea, aga uhked kindlusest, mille ise oleme kätte võidelnud! Kui julgeksime elada oma õigekspidamuste järgi ja nautida oma maitse järgi! Kui julgeksime laita ka nende isikute arvamusi, keda me muidu kõrgelt hinnadme! Kui püüaksime loobuda kõigist parteidest — pääle iseenda partei! Ja lõppeks: kui julgeksime nimetada argust arguseks, selmet seda katta aukartuse, ühistunde, mõõdu või takti nimega!

Siis näeksime täiesti uut pilti. Näeksime mõistlikku suhtlemist maskeraadide asemel; mõttevahetusi sõnatüüide ja sõnademängu asemel; tegevust refleksiigutuste asemel; produktiivsust kordamiste asemel; elukogemusi seniste päritud arvamuste asemel. Ühe sõnaga: meil oleks vabadus praeguse seisundi asemel, kus oleme nagu karpidesse topitud, sedelitega varustatud, partiideks sorteeritud, kataloogides loeteldud, kategooriasse jaotatud, univormidesse pistetud.

„Kas ei võta egoism endale liig palju ruumi, kui julgus isiksusele vaba tee valmistab?“ küsib mõni altruist. Kuid kas pole just argus julm? Kas pole vaja julgust, et hää olla? Kas pole vabadus iga tõsise andumuse eel-

Sõjaeelne Pariis.

Pariisi on külastanud ja külastavad edaspidigi paljud inimesed, sest on see ju Euroopa vaimu- ning kunstikultuuri süda oma paljude õppeasutiste, teaduslike instituutide, kunstikogude ja muuseumidega. On teada, et Pariis on tuhandete noorte tütarlaste, kuid mitte ainuüksi noorte, vaid ka vanemate daamide igatsuseks oma rohkete moemajade ja salongi-

kelledel on olnud juhus viibida sõjaeelset Pariisis ning isegi sääl olla veel esimesil sõjapäevil. See on omaette elamus, mis väärib meelespidamist. Eriti kui ollakse tulnud erutatuna sõjaärelt Saksamaalt. Oli tõepoolest määratu suur vahe Berliinis ja Pariisis valitseva õhkkonna vahel. Ühelt poolt närviline ülepingutus, teiselt poolt üpris rahulik ning ängistusevaba hoiak. Pariis-

Võidukaar.

dega. Kuid kõigest sellest ei taha ma siinkohal kirjutada, kuna see on niigi kõigile ülituttav tõsiasi. Samuti ei taha ma kirjutada Pariisi asendist, tema vaatamisväärsusist, tema ajaloost ja osatähtsusest ajaloo kestel Euroopa kultuuri arendamisel, vaid ma annan siin väikese ülevaatliku pilidikese sõjaeelset Pariisist ja tema meeleoludest.

On vist üsna vähe neid eestlasi,

duseks? Kas ei too õnn, olla iseseisev, endaga kaasa õnne, olla ausameelne?

Jah, kas ei pidanud ligimesearmastuse kuulutaja suurema seepärast, et tal oli julgust seista üksi, olla ta ise, kuna ta oma aja sidemed hävitas; et tal oli julgust uskuda vabadusse?

Seepärast ei või hääduse käsk, teha teistele kõike, mida endale soovitakse,

lane lõbutses endise rahuga, hoolimata isegi mobilisatsioonikäskudest. Ta vaid vahetas oma erariietuse sõjaväelise mundri vastu, ning see oli kõik. See ei tekitanud aga mingisugust ülepingatut hoiakut tema rühti ega olemusse. Kõik jäi endiseks. Või nii näis see vähemalt tavalisele vaatlejale. Pariis ise küll polnud enam valgustatud, nii nagu ta seda varem oli. Ja nimetus „valguselinn“ tundus seda-

seista vastuolus julguse näitamisega. Hoopis vastupidi: see käsk on — teisest vaatekohast — sama igavene mõte, mis helleenlase manitsuse kaudu väljendatud:

„Uskuge, et õnn põhineb vabadusel ja vabadus julgusel.“

korda pigemini paradoksliku väljendina kui tööga nentimisena. Kuid liiklus oli päeval sama elav kui varematelgi aegadel. Nii näiteks tundus mulle esialgu võimatuna ületada Concordia platsi keskpäeval. Sest autode rivi oli katkematu ja üha enam ning enam näis Champs Elysées neid juurde paiskavat. Seejuures on sääal autode liiklemiskiirus palju suurem kui meil isegi kõige suuremates ning elavamates liiklemiskeskustes. Ainukene asjaolu, mis seda olukorda leevendab, on korraldus, et autod tohivad liikuda vaid ühes suunas. Selletõttu pole sääal liiklemisõnnetused sugugi sagedased. Ent seistes esmakordselt Concordia platsil suure Egiptuse obeliski all, tundsin pääpööritust mõeldes võimalusele, et ma pean kõndima üle platsi, põigeldes kihutavate autode lakkamatus reas. Aga kaua siis inimene ikka kõhkleb ja hoogu võtab, või kui palju seda aegagi siin maailmas sellisteks mõtiskeludeks jätkub. Võtsin südame rindu ning sain selle vägitööga hakkama, et ületasin mind lahutava vahe-maa teiselpool platsi olevast bulvarist üpris õnnelikult ilma igasuguste vahejuhtumiteta. Edasi võtsin suuna otse-sihis Champs Elysées'le. Sest kuidas see teisiti olekski võimalik, et üks noor inimeie jõuab Pariisi ega tee oma esimest jalutuskäiku Euroopa kuulsaimale bulvarile.

Vaatamata sellele, et Pariisi ajalehed töid iga päev üha sensatsioonilisemaid teateid sõjavõimaluste kohta, olid Champs Elysées' luksusrestoranid ja -kohvikud sõja eelpäevil tulvil turistidest ning Pariisi aristokraatiast. Teisiti oli muidugi olukord sõja alguses. Siis pagesid ka kõige julgemad võimalikult kaugemale sõjamürast. Ent Champs Elysées'l ja teistel bulvaritel asuvate moemajade fantaasiarikkust ei suutnud pidurdada siis ega hiljem ei ajalehtede sõjateated ega ka välismaalaste lahkumine. Öhtuti istudes kuskil luksuskohvikus võimalikult

kõnnitee ääres, — mis samuti olid tänaval kõnnitee veeres, kui ilmastikulo-lud vähegi lubasid, nagu tavalised väikesed „kohvipoodki“ — võis näha päris eeskujulikke moodide defileed mööda-jalutajate arvel. Esimesil sõja alguspäevil, nagu juba öeldud, oli selles märgata tagasiminekut, kuna paljud turistid olid pagenud sõja eest ja jõukamad pariislased olid evakueerunud maale. Muuseumid olid suletud ning väärtuslikumad kunstiesemed viidud pommikindlaisesse panipaikadesse. Louvre'i muuseumisse oli jäetud kunstihuviliste turistide eemalepeletamiseks üks väga närviline prantslane, kes kärkis läbi iga sissetükkija ning vis-

Vaade Uuele Trocadero'le Eiffeli tornist.

kas siis välja ning näitas vihasena käega prantsusekeelsele teadaandele, millel seisis tekst, et muuseum on ajutiselt suletud. Selle eest aga võis vabalt liikuda Jossi juures olevas Tuileries'i aias ning imetella selle suurus ja ilu ja kadestada kõiki noid Prantsuse valitsejaid, kellede kasutuses on olnud see määratu suur barokkstiilis ehitatud loss ühes juurdekuulva aiaga. Tuileries'i aia ilu seisneb peamiselt tema loomulikkuses, millele lisandub kunstlikku ilu vaid lillede ning õige väheste fontäänide ja mõnede kujude näol. Sääal rahulikus õhkkonnas ununesid tööpoolest kõik ärevust tekitavad teated. Sest kuigi ma olen öelnud, et prants-lased olid ise haruldaselt rahulikud, polnud see siiski maksev minu kohta,

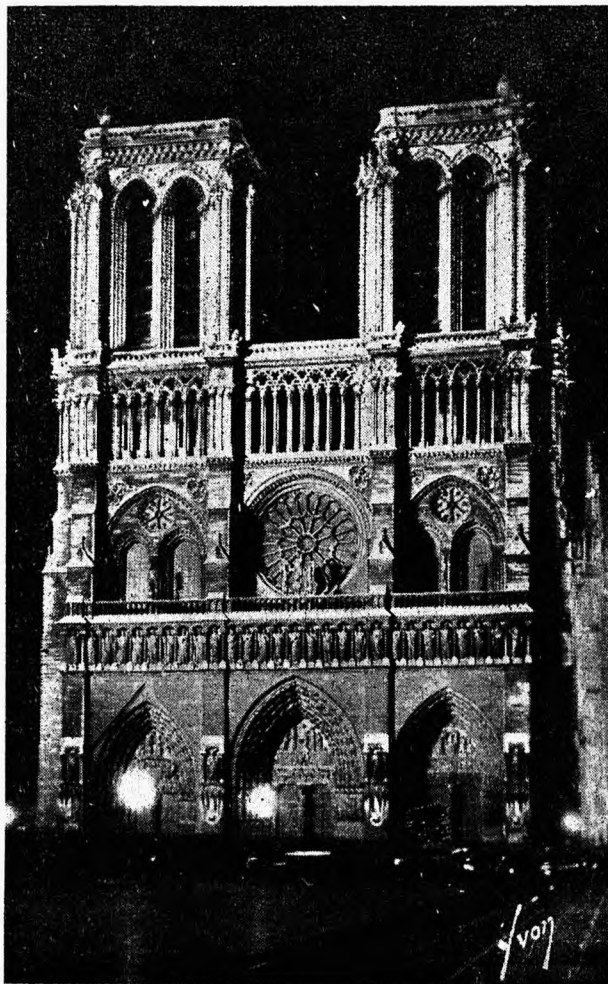

kes ma oleksin sõja korral olnud nagu vangistatu kaugel kodumaast ning tagasipääsuvõimalusist.

Ja taas säält aiaist välja jõudes meenus mulle kohe olukorra tõsidus, kuna vastu kõndisid punaste turbanitaoliste mütsidega Senegali rügemendi neegersõdurid. Neid kohtas

rasmeees kunagi ning kõneleb laitmatut prantsuse keelt. Ta töötab äris, kontoris, vabrikus, sadamas jne. koos valge mehega, ilma et keegi talle üle öla vaataks. Ka õpib Pariisi kõrge- mais õppeasutistes väga palju neegreid, ja neid koheldakse sääligi valgete poolt täies lugupidamises ning kasvõttelejalikus sõpruses. Sellepärast pole sääil valgete ning mustadevahelised abielud kaugeltki mingi haruldus.

Kuid tagasi tulles teema juurde, peab tähendama, et üldmobilisatsioon muutis tõsisteks ka lõbusatujulised pariislased. Kõnniteil jäid inimesed sageli peatuma ja suhtusid olukorrasse väga tõsiselt, eriti kui sõitsid mööda tankid kolonn kolonni järele koos teiste raskerelvastatud väeosadega, mis kõik siirdusid Prantsusmaa ja Saksamaa ühise piirijoone taha. Nii päeval kui öhtul olid Eiffeli torni ja Ecole de Militaire'i vahelisel maa-alal asuvad kohvikud ning restoranid täis sõdurimundrit kandvaid mehi. Ühtlasi mattus öhtuti kogu hiigellinn täielikku pimedusse. Ei süüdatud isegi tänavalaternaid ja autod sõitsid tuledega. Samuti olid sunnitud lõbustusasutused ja ärid kustutama oma valgusreklamid ning osa tulesid. Ainus valgusallikas oli selgetel öhtutel kuu taevas. Ka Seine'i jõgi, milles tema valgustatud sildade kaunist

Notre-Dame ööl.

Pariisis tol ajal tõesti nii palju, et vahel otse tekkis tunne, nagu viibiksid Aafrikas mõnes Prantsuse asumaa linnas. Vahemärkusena lubatagugi mul veel tähendada, et Pariis on võibolla ainukene linn kogu Euroopas, kus must mees võib kõndida valgega kõrvu samaväärsena. Ta külastab Pariisi lõbustuskohti, riietub väga elegant-selt ja kõnnib ringi kui tõeline här-

peegelpilti olin imetelnud veel Pariisi saabumisele järgneval paaril öhtul, oli nüüd sama sünk ning salapärane nagu pikad kitsad valgustamata tänavad Montmartre'i ja Montparnasse'i linnaosades. Ka olid hõredaks jäänud paari esimese sõja päeva jooksul bukinistide read. Nende raamatukastid seisid küll oma endistel kohtadel, ent suletuna. Kuid mis mõtet oligi neid kaste avada, kui kogu päeva kestel

polnud võimalik ainustki raamatut müüa. Mina olin vist küll üks neid väheseid, kes sirvisid veel lahti olevais kastides ja valisid endile raamatuid ostmiseks. Ent samavõrra hõredaks jäid ka bonfriti-müüjate juures ostjate sabad. Muide bonfrittideks nimetatakse praekartuleid, milliseid valmistatakse tänavail ja müüakse ka samas, nimelt Pariisi turu rajoonis kaubahallide lähikonnas kogu öö läbi alates õhtul kella 23-st, kuna siis algab toitainete kokkuvedu turu jaoks ja kestab hommikuni. Nüüd riisus üldmobilisatsioon suure osa teenistusest neilt praekartuli-müüjailtki, kuna mobiliseeritud mehed viibisid öösiti kasarmuis, mitte aga oma tavaliste ülesannete täitmisel.

Ja kui ajalehti läbis teade, et sõda on alanud, käis läbi Pariisi kui mingi vapustus. Pariisist väljuvad rongid olid tulvil nutvaid naisi-lapsi koos kimpsude-kompsudega, nii et paljud olid sunnitud seisma koguni vaguni eeskodades. Pariisi saabuvad rongid aga olid päris tühjad. Kõik jaamad olid pimedad, rongid sõitsid tuledeta ja avalikkude hoonete aknad olid värvitud siniseiks, et seesolev valgus ei paistaks läbi. Noil sõja esimesil päevil tundus tõepoolest, nagu oleks Pariiski kaotanud närvid. Ent juba mõne aja pärast muutus kõik jällegi normaalseks, muidugi selle vahega, et muuseumid jäid endiselt suletuiks, kogu linn pimedaks ning mehed mobiliseerituiks.

Noil rahutuil päevil olid kõikide riikide saatkondade ees ootamas pikad veel kohale jäänud turistide sabad, kes kõik tahtsid pääseda võimalikult kiiresti sõjakoleduste eest tagasi kodumaale. Üsna palju võis kohata Eesti saatkonnaski eestlasi, kes tahtsid tagasi kodumaale, mis oli eemal otsesest sõjakoldest. Muide on küll päris imesteldav, kui väga palju eestlased siiski reisivad, võrreldes just rahva üldarvuga. Suhteliselt võib-olla enam kui nii mõnigi suurrahvas.

Nii kohtusin ma Pariisis õige mitmel pool teiste kaasmaalastega, nagu näiteks Eiffeli tornis, Notre-Dame'is Montparnasse'i kohvikuis jm. Kõige üllatuslikumana tundus üks selliseist kohtamistest Eiffeli tornis, kus arvasin end olevat ainukese eestlase. Sest torni minekul tõstetoolis kuulsin ma enese ümber kõiki muid võimalikke keeli, ent mitte ainustki sõna eesti keelt. Kuid umbes 300 m kõrgusel, s. o. torni viimasel terrassil kuulen, kuidas kaks noormeest vaimustatuna kõnelevad suurepärasest vaatest kogu Pariisile ning suurest maa-alast, mida too hiigellinn enese alla võtab, ole mata sääljuures laialivalguv. Et neile omaltpoolt üllatust valmistada, palusin neilt seletusi sulaselges emakeeles mõningate ehitiste kohta, milliseid ma ise veel ei tundnud. Nad tõepoolest üllatusid nii, et kaotasid hetkeks kõnevõime, ent hiljem oli rõõm muidugi seda suurem. Hiljem külastasime veel koos viimast korda enne Pariisist lahkumist linna vaatamisväärsusi, milliseid oli nii kahju maha jätta. Sest kes teab, kas nii mõnigi suurepärase gooti stiilis ehitatud kirik, klooster või mõni muu ajaloolise ning kunstilise väärtusega hoone ei lange ohvriks sõja hoolimatusele. Nende paari nädalaga, mis ma sääli viibisin, oli too linn saanud nii väga omaseks, et kuidagi poleks tahtnud säält lähemal ajal lahkuda. Olin ma ju tollest linnast unelnud juba aastaid, kuid kõik läks hoopis teisiti kui ma olin kavatsenud. Aga ma ei kahetse, sest viibimine Pariisis tema sõjaelses ja -aegses pimeduses ning suletuses oli elamus, millist ei suuda unustada kunagi. Päälegi oli võimalik päeval tutvuda kõigi avalike hoonete ning ajalooliste ehitistega väljastpoolt neid vaadeldes. Samavõrra huvitav oli jälgida kõiki noid meeleolu muutusigi koos sõjateadetega ja võrrelda neid teiste rahvaste meeleoludega käesolevas olukorras.

On parem rannal valvel olla kui paradiisis magada.

W. Bonsels.

Mait Metsanurga sünnipäevaks.

19. novembril s. a. pühitses eesti viljakam prosaist Mait Metsanurk oma 60-dat sünnipäeva. 35 aastat on sellest mööda, kui temalt ilmus „Lindas“ esimene jutukene „Laenamas“. 35 aastat kirjanduslikku tööd, mida aegajalt

Mait Metsanurk.

katkestasid leivamured, mis viis püüdliku kirjamehe lühemaks ajaks koolikantseleisse ja pikemaks ajaks toimetuse laua taha, on meile jätnud suure ning väärtusliku päranduse. Rohkem kui veerandsada raamatut võime Metsanurga nimele märkida. Nende hulgas on mitu novellikogu: „Jumalalapsed“, „Viimne päev“, „Maine ike“, „Elu murrab sisse“, üle kümne romaani: „Vahesaare Villem“, „Orjad“, „Ennäe inimest“, „Taavet Soovere elu ja surm“, „Valge pilv“, „Jäljetu haud“, „Punane tuul“, „Fr. Arraste & Pojad“, „Ümera jõel“, „Sooaare“, „Kutsutud ja seatud“, terve rida pikemaid jutustusi: „Isamaa õilmed“, „Toho-oja Anton“, „Epp“, „Jumalata“ jt., ja mitu näidendit: „Vagade elu“, „Kindrali Poeg“, „C. R. Jakobson“ jne.

Metsanurga toodangus on silmapaistev ta ühiskondlike probleemide käsitlemine. Tal on oma teostes ikka midagi ütelda olnud ja ta on seda teinud oma parema äratundmise järele kaalutult ning kõhklemata. Teda huvitab aga järjest rohkem inimene oma siseelu traagikaga, mis sageli tuleb sooverelikest eluhoiakust. Oma loomingu tipu on ta saavutanud 1926. a. ilmunud romaaniga „Jäljetu haud“, mis sisaldab põranda-aluse kommunisti Kristjan Raudma pihtimusi. Teine tema tähtsam teos, ajalooline romaan „Ümera jõel“ käsitleb eestlaste muistset vabadusvõitlust.

Üle 60-ndate eluaastate läve astuvale kirjanikule soovime jätkuvat ning kasvavat tööpinget ja ootame uusi tähiseid tema kirjanduslikul teel!

Üks ainus vabaduses elatud aasta on enam väärt kui terve orjaelu.

P. Istrati.

Kui jalg lõtvub otsustavaimal hetkel, siis lõtvub ta alati.

Juhani Aho.

Vaidluskoosolekute korraldamisest.

Vaidluskoosoleku vormi on harrastatud seni meie seltside ja toimkondade töös üldiselt vähe. Koosolekute korraldamised on seisnud päämiselt ikka kõnekoosolekutes, kus keegi mingisuguse teema on läbi töötanud ja kannab selle ette kõnena, referaadina või loenguna. Sellisel puhul, eriti veel, kui ettekanne on esitatud igavalt, läheb palju tähtsaid asju kõrvust mööda ega anna oodatud kasu. Palju enam on kasu sellest, kui mõne teema töötavad läbi mitu isikut, esitades vastavale koosolekule, kus see arutatakse ühiseit teeshaaval (tees = juhtlause, kokkuvõte) läbi. Selliseks läbiarutamise mooduseks olekski siis sobivaim **v a i d l u s k o o s o l e k**.

Vaidluskoosoleku teemaks olgu mõni aktuaalne küsimus, mille kohta suuremal hulgal koosolijaist on rohkem teadmisi, vähemalt algteadmisi. Keegi võtku siis enda ülesandeks töötada läbi vastav küsimus, seada üles teesid ühes lühikese ülevaatega ja esitada need juba enne koosolekut võimalikult varem osavõtjatele. Oleks parem, kui seda tehtaks kirjalikult. Soovitav on, et sama teema töötaks läbi ka oponent, kes aitaks valgustada küsimust mõnelt teiselt seisukohalt. Samuti tuleks teiselgi osavõtjail julgesti omade seisukohtadega välja tulla.

Nii siis: on vaja teeside esitajat ja oponenti (vastuvaidlejat). Ka koosoleku juhataja peaks vastavat küsimust tundma, et tal oleks võimalik vaidlusi vaos hoida ja juhtida, igasuguseid aegaviitvaid kõrvalekaldumisi pidurdada. Sama koosoleku juhataja ülesandeks jääks vaidluste tulemuste kokkuvõtmine ja nende teatavakstegemine koosolijaile.

Vahepeäl lubatagu veel mõni sõna koosoleku enese korraldamise kohta.

Kui on teema juba koosolekuks valmis, teesid välja töötatud ja koosolijaile esitatud, võib järgneda koosolek. Pärast koosoleku avamist tuleb va-

lida koosoleku juhataja. Et formaalsed asjad koosolekuil ikka palju aega kipuvad võtma, nagu seda ka koosoleku juhataja valimisega tihtigi ette tuleb (kandidaatide ja keeldumise rohkus, häältelugemine jne. jne.), peaks koosoleku juhataja kandidaat juba koosoleku alguseks valmis olema ja tuleks esitada otsekohe koosolijaile valimiseks. Vaidluste algul loeks teeside esitaja veel kord ette teesid ja katsuks neid põhjendada — võimalikult lühidalt, selgelt, ühemõtteliselt ja kindlalt. (Muidugi, kui seda on tehtud juba varemalt kirjalikult, ajakirjas või mujal, võib ettelugemine ka aja säästmiseks ära jääda, kuna see kirjalikult igale on kättesaadav.) On see tehtud, võib vaidlus alata, kusjuures sõnavõtt tuleks korraldada iga teesi jaoks eraldi, kuna ka juhataja teeks kokkuvõtte iga teesi puhul eraldi. Soovitav oleks ka, et koosoleku korraldaja juba varem räägiks läbi mõne osavõtjaga ja püüaks selgusele jõuda, kas ta räägib teeside poolt või vastu ja püüaks hoolitseda selle eest, et sõnavõtjaid oleks võimalikult paljudest seisukohtadest, mis teeks töö mitmekulgseks ja viljakaks.

Vaidlejaile paneksin südamele, et nad oma sõnavõttus oleksid võimalikult asjalikud, pika sõnategemise ja asjatu kordamiseta umb. järgmises korras: sõnavõtja ütleb, kas ta tahab rääkida esitatud teesi poolt või vastu, mis tal sel puhul on öelda, kas lükkab ümber või tõendab veel kord teesi tõelikkust, kas leidis mõne näite (tegel. elust), mis selle vastu või poolt räägib, kuidas tema seda tõlgitseb, kas langetab otsuse teesi poolt või vastu.

Kui kõik teesid selliselt on läbi arutatud, tuleks anda veel üldislt sõna, kus oleks võimalik veel kokkuvõtteid teha vaieldud teeside kohta üldse. Juhataja ülesandeks jääks jällegi vaidluse tulemuste kokkuvõtmine.

Kuidas tuleks jaotada mõnd teemat üksikuiks teesideks, sellest veidi allpool.

Olgu meil teemaks:

„Isiku ja ühiskonna vastastikune suhe“.

Võtame aluseks Fr. W. Foersteri kirjutise: „Isiksus ja ühiskond“, raamatust „Elujuht“ lk. 72—82.

1. Kas on inimene ühiskonna mõjualune?

Suurem hulk inimesi pole vabad survest, mis neile pääle paneb ühiskond. Kuigi inimene ei tarvitse olla selle toore jõu, siis ometi on ta suurel määral teiste arvamuste ori. On ju inimesed peaaegu täiesti võõraste eeskujude ja arvamuste sugestiivse mõju all, kogu omis sisimais harjumusis ja veendumusis, kuigi see sünnib kas või ebateadlikult. Võetagu näiteks joomakombeid. Kas teavad paljud, miks nad joovad terviseks? Kunagi peeti viina tervise-rohuks, eksiarvamus püsib ühes joomakombega. Ja kes ei tõsta klaasi terviseks, jääb seltskonnas ikka pilke ja naeru märklauaks ja lihtsam on muidugi kaasa juua, kui kindlasti oma arvamuse juurde jääda. See on ainult üks näide, sääraseid leidub veel küllalt. Kas ei piiluta tihti kartlikult ringi, otsides arvustajat — kas ta ei langeta meie kohta halva otsuse. Kas ei valeta ega liialda me igapäev liigagi palju, et kuidagi oma tõelist olemist varjata meeldiva kuue alla. Valetame viisakusest, auahnusest, kaastundmusest, võõrstevastuvõtlikkusest jne., jne. Kas ei ole see selge tõendus sellest, et ollakse ühiskonna mõjualune? Seega saame teesi:

Inimene on harilikult ühiskonna mõjualune.

2. Kas on tarvis iseseisvaks isikuks saada?

Kui me tänapäeval räägime sotsiaalsest haridusest, peame teadma, et selle aluseks on sotsiaalne isolemine, kui inimene üldse isiklikuks ja ühiskonnale kasulikuks tahab saada. Nii peab inimene, kes karakteriks, iseloomuks tahab saada, eemalduma ühiskonna segavaist mõjudest. Sotsiaalne loomus meie mõttes tähendab liigset karja-instinkti, järelejookmist hulga arvamisele, püüdu alati kokkukõla otsida

ühiskondliku ümbrusega. Näitena olgu jällegi joomakombed. Kes tahab midagi väärtuslikku ja püsivat luua, peab tingimata saama vabaks ühiskonna survest, iseseisvaks isikuks (näit.: Kristus).

Tees: Inimene peab saama iseseisvalt mõtlevaks ja tegutsevaks isikuks.

3. Kuidas on võimalik vabaneda ühiskonna survest?

Et vabaneda ühiskonna vaimsest survest, peame enne sellest üle kasvama. Üle jõuame kasvada alles järjekindla harjutuse ja enesekasvatuse teel, kusjuures me ei lase milgi moel enesele mõjuda selle arvamusi.

Tees: Järjekindel enesekasvatus ja harjutus võib meid vabastada ühiskonna survest.

4. Kas võib püüda ühiskondliku rippumatuse järele sünnitada ühiskonnavastast meelsust?

Muidugi mitte! Foerster ütleb: „Õige suhtumine ühiskonnale võimaldab aga ainult siis, kui üksikolev on ületanud nüri sotsiaalse inimesekasvatuse, orjameelsuse ja meeldidatamise ning on vaba inimesena ühiskonda tagasi pöördunud. Ainult siis saab ta ühiskonnale midagi anda, kui ta selle ori ega kaja ei ole.“

Tees: Iseseisvalt mõtlev isik on ühiskonnale väärtuslikum kui ühiskonna survele orjalikult alistuv isik.

5. Milles seisab iseseisvus?

Kui ei tehta selle järele, mis mõtlematult kirjutatud ette ühiskond, kui austatakse oma veendumusi ja peetakse neist vankumatult kinni. Muidugi ei tohi see olla poos ega vigur ning moe järele tegemine. Kui teatakse, et alkohol mõjub joojale kahjulikult ega tule sugugi terviseks ja kui sel kaalutlusel keeldutakse terviseks joomisest, siis ei tohiks miski vägi

Lehekülgi päevikust.

Hõiska, mu süda, ja joo endasse nende päevade kuldset päikest, nende värvide toredat rõõmsust ja seda rahu, mis nii täis loovat jõudu...

Hõiska, mu süda,
ja joo endasse kõike seda!

Varsti tuleb jälle talv, väsitav, vaene ja vana, hilise päevaga ja pika öhtuga,

talv, kus võid olla rõõmus, kui sul on kaasas pisut päikest möödunud päevadest.

* * *

Pane kõrv vastu maad
ja kuulata...

ja sa kuuled kajjamüdinat — küll ainult kauguses, kuid üha lähemale ja lähemale tulemas.

See on tulevik —
helevalgel hobusel,
kuldne kroon sinisel sõjalipul,
inimese ja ta võidu ja ta kuningriigi kroon!

Tõuse üles argipäeva-askeldusist, seo mõök võõle ja mine talle võideldes vastu,
sest

seda arvamist muuta. Kui iga asja juurde asutakse eelarvamusteta ja julgetakse vabalt väljendada seda, mis tõeliselt tuntakse, ega tehta selle järele, mida ette kirjutab mõni muu arvamine, siis vast ollakse iseiseiv.

Tees: Inimese iseseisvus seisneb selles, et ta mõtleb ja tegutseb tõenõuete kohaselt, küsimata, mis seltskond sellest arvab.

Üldkokkuvõtte: Suurem hulk inimesi on tihti endale aruandmatult ühiskonna mõjualused ja teevad täiel määral selle tahtmist. Sellised inimesed on küll kõike muud mitte aga ühiskonnale midagi pakkuvad ja teda edasiviivad. Kes aga tahab ühiskonnale anda midagi loovat, midagi uut ja teda edasiviivat, peab enne vabanema selle mõjust, et siis tõsta end kõrgemale selle tasapinnast ja tulla siis tagasi iseseisva inimesena ühiskonda.

Muidugi on eelolev näiteks, kuidas võiks toimida teemat ette valmistades. Igatahes pole see ainuke viis. Kui keegi leiab parema mooduse, miks siis mitte seda kasutada. Ka käesolevat teesi oleks võimalik veel mõnelt muultki seisukohalt valgustada. Kõige juures tuleb pidada silmas seda asjaolu, et ka vastav kirjandus oleks võimalikult paljudele kättesaadav.

Käesoleva teema puhul võiks juhatada järgmist kirjandust:

Fr. W. Foerster: „Isiksus ja ühiskond“ teoses „Elujuht“, lk. 72—82.
G. Shershenevitsch: „Ühiskonnateadus I“, lk. 51—60. A. Audova: „Elu ja elukorraldus I“. Ellen Key: „Julgus“ „Kevadiku“ käesol. numbris. Charles Wagner: „Hirm“, ajak. „Kevadik“, 1925, nr. 1, lk. 5—8.

Pääle selle leidub näiteid veel küllaldaselt ilukirjanduses, mida on soovitatav kasutada.

veel on... aeg võitlemiseks.

Mitte kõrvale vaadata, mitte teelt eest ära pageda, vaid vastu pidada, silm silma vastu ta jõudu katsuda ja tema üle isandaks saada!

* *

*

Te vaatate nii väsinult, murelikult ja rõõmutult! ...

Olge noored ... ja rõõmsad!

Me peame olema noored, kui tahame võita, ja rõõmsad

ja tugevad ja päev ei tohi meid väsinuks teha!

Noorus toob muret, aga eriti rõõmu

kogu ajajärgule, kogu maailmale!

Ainult noorus

ja ainult rõõm

võidavad!

Õitsvate rooside all puhaku mõõk ...

Rõõmsad inimesed peame olema, ja kes seda pole, see rutaku, rutaku rõõmsaks saama ...

Rõõm üksi on lunastus!

* *

*

Seisa kindlalt mõlema jalaga maapinnal ja ära lase end eksitada igatsusel, mis tahab sind meelitada oma hämaruse igavesti-tühjadesse kaugustesse. Seisa kindlalt maapinnal, mis sind sünnitanud — see üksinda on su kodumaa, ainuüksi temast hoovab sulle jõudu, taht ja teoindu, ja mis sa oled, seda oled sa, tänu temale!

Mida ihkad sa säääl neis sinistes kaugustes, kuhu su unelm loob endale paradiise ja kuldse õnnelikkuse säravaid paleesid? Ja kui sa oleksidki läbi sammunud tumeda tee sinna, sa seisaksid ometi jälle vastuse ees, millest lootsid põgeneda.

Seepärast jää oma maale ja ela siin — neis piires, millised sa oled saavutanud pikas ja raskes võitluses, ja ära kannu unelmais seda paremat, mida sa talle võlgned, välja tühjusse!

Siin kindlal pinnal on su koht ja siin olgu ka su võit!

Kogust „Alltag und Sonne“.

Kõrv ava kõigile, hää! mõningaile; nõu võta kõigilt, oma otsus säästa.
W. Shakespeare.

On sama ilus õppida kui eladagi.

J. P. Jacobsen.

Oled sa ori? Siis sa ei või olla sõber. Oled sa türann? Siis sul ei või olla sõpru.

Fr. Nietzsche.

Sügisfantaasia.

Väikelinna tühjad tänavad . . . Könniteel kuhjavad tuuleiilid koltunud lehti. Vahtrad pika allée lõpul raputavad endilt viimase katte. Nende lehed ilustavad lagunened kive, ja tuul mängib neid tõstes ja langetades. Ägedalt paiskuvad nad õhku ja liuglevad vaikselt ning pehmelt, nagu lennutaks härjapõlvlane lohemadusid . . .

Teravalt mõnda kohta silmitsedes võib näha, kuidas see väike mehike end tuule eest visalt kaitses, kuidas ta end varjab kivi taha ja ühe käega lehvivaid kuuehõlmu eest kinni hoiab. Teises käes on tal nõor, peenike kui oleks see ämblikuvõrgust pärit, ja ta lennutab suurt vahtralehte — kollast ja pruunitäpilist.

Mehike seisab suure maja varisenud esitrepiil. Lagunenud on ka maja, plekiline — kirju, ja krohv on pudenenud ta seintelt. Ukselt on langenud värv ja nähtub paljas puu, kuid see on hinnaline puu. Roostetanud kella-pidemest algavad loendamatud amoretid oma teekonda, mis on külvatud roosidega. Kõikjal nende ümber õitseb. Nad naeratavad, nende käed sirutuvad ülespoole ja püüavad üksteise jalgu, pikas rongis suunduvad nad kõrgemale naise jalgade ette, kes kannab suuri viljavihke ja kelle paljastatud õlgadele ja rinnale langevad marjakobarad. Harulised lehed ümbritsevad ta pead pärjana . . .

Koltunud on värv — kuid nad kõik naeratavad ja suruvad näod roosesse, ja väädid tungivad üles mööda lagunened trepiastmeid — imetus väljendub nende orjalikus, kuid siiski püsimatult kõrgemale püüdvast olekus. Tuules sahisavad nad, ja suured värvilised lehed langevad trepile, aiateedele ja lagunened lehtlale. Nad katavad üksiku pingi, mille ees avaneb terve väike tühi park.

Õhtuhämarus püüab katta mehikest, kelle pihust tõusevad ämbliku-niidid ja hõljutavad lehti. Äkki tõuseb ta teravatipuline kübar lendu ja kandub kohe üksikule pingile. Kuid ta püüab oma varandust koltunud lehtede lendu tõustes ta eest. Mehike ronib väledalt pingile, astub hoolimatult mu põlvele poriste säärikutega ja õngitseb välja mu põuest kübara. Õnnelikult rahul olles puhastab seda ja surub siis lehvivatele juustele, mis ümbritsevad ta vanainimese kortsunud nägu.

Lõppeks varvastele tõustes küünitab mulle põue punase lehe. Ilusaima lohedest. Naeratades koputab mu rinnataskule. Seejuures kõigub ta nii kardetavalt tuuleiiles, et torkan talle kivikese raskuseks taskusse. Ähvardab mind naljatades sõrmega, ja ongi läinud. Varsti näen teda istuvat raudaial ja viipavat tänavale. Ja vahtraleht mu põuest tõuseb õhku. Ta tõmbab selle tagasi enese juure! — Või naerad, rebasenägu! . . .

Hämaras taevas aga lendavad pilved ja raagus puud moodustavad siluette. Vana härrastemaja upub ikka enam varjudesse, kuni süttivad tänavalambid. Nad heidavad värisevaid valgussõõre pimedusse, kriiksuvad kaeblikult . . .

Vanamees seob lohed ettevaatlikult puu külge. Sinna jätab ta nad, ise valgustatud raudvõrelt maha hüpates.

Pingilt näen ma selgesti, kuidas ta käed väarikalt pükste taskutesse topib ja siis mõõdetud sammul, tuule ees küürus, tänavale läheb.

Ta väike kuju kaugeneb, liigub varjult varjule ja muutub lõppeks vormituks täpiks, mis upub pimedasse õhe . . .

Naine, kes vapustas kogu Ameerikat.

Abraham Lincoln nimetas teda väikeseks naiseks, kes põhjustas kodusõja. Tema raamat „Onu Tomi onnik“ (Uncle Tom's cabin) vapustas põhjapoolsete riikide inimesi (ja suurel arvul kogu maailma inimesi), sisendades orjapidamise vihkamist, mida ei tuntud siiaani ja mis põhjustas nelja-aastase sõja põhja- ja lõunariikide vahel. Sõja tagajärjeks oli orjapidamise kaotamine ühendriikides.

Harriet Beecher Stowe vihkas sõda, kuid ta polnud pahane president Lincoln'ile seepärast, et viimane oli nimetanud teda sõja põhjustajaks. Ta uskus, et „see oli Jumala tahtmine, et ameerika rahvas pidi sügavalt ja hirmsalt kannatama, selle eest, et ta oli sallinud ja soodustanud orjapidamist lõunariikides. Vaeste orjade verele, mis oli asjatult karjunud nii palju aastaid põrmust, vastas ameerika parimate poegade veri kõikidest vabadest osariikidest; nõnda et orjaemad, kelle pisaraid keegi tähele ei pannud, moodustasid nendega suure nutjate hulga — Rahelid, kes nutsid oma laste pärast ja tõrjusid tagasi lohutuse.“

Olgugi et ta hakkas sügavasti kaasa tundma orjadele, suhtus Beecher Stowe orjapidamise hulk aega kui täiesti normaalsesse ja tarvilikku nähtesse, kuna ta kasvas üles inimeste seas, kes ei pidanud seda sugugi ülekohtuseks. Ta oli peaaegu kolmekümne-aastane, kui teda sügavasti liigutasid ärapõgenenud orjade kannatused ja peaaegu neljakümne-aastasena hakkas ta kirjutama oma kuulsat teost. Ta oli näinud Cincinnati linnas trükikoja hävitamist rahvahulga poolt, kuna omanik trükkis orjapidamise vastu sihitud sisuga kuukirja. Tema perekonnas teenis üks mustanahaline tüdruk, kes oli vaba Ohios, kuid kellele ühel päeval teatati, et ta paremees Kentuckyst otsib teda taga. Ta saadeti salaja ära natuke kaugemale. Niisugused juhtumid püsisid Beecher Stowe'il unustamatult meele ja ergutasid teda lõpuks kirjutama midagi, mis paneks kogu rahva tundma orjapidamise vastikust.

Ta kirjutas südamest, „oma südame verega“, nagu ta ütles. Teos, mis oli liigagi

sentimentaalne, osutus väga kaasakiskuvaks ning ta edu ületas kaugelt autori ootused. Ta jutt pani igiüht lugedes kuulma orjapidaja piitsa laksatust ja ohvrite oigeid ja kisa, pani neid mõistma isade ja emade tundeid, kui neid halastamatult lahutati lastest. Raamat põhjustas suurt põlastust orjapidamise vastu ja levis üle maa nagu leek.

„Onu Tomi onnikesel“ oli määratu edu. Lugematud hulga eksemplare müüdi niihästi Inglismaal kui ka Ameerikas. Raamat tõlgiti paljudesse keeltesse. Ta tegi oma autori maailmakuulsaks. Suuri rahasummasid saadeti Beecher Stowe'ile, et ta tarvitaks neid orjade põgenemise toetamiseks. Ühel vennastuskoguduse koosolekul Brooklynis New-Yorgis, palus üks vana neeger 450-naelalist rahasummat, et osta oma tütreid vabaks ja päästa neid oksjonil müümisest New Orleansis. Mainitud summa koguti koha peal. Pärast seda, kui Beecher Stowe oli külastanud Inglismaad, kulus palju tema ajast inglise kulla jaotamisele, mis talle usaldati orjade vabastamiseks.

Teda austati Londoni suursugusemate seltskonnas. „Vaata, missugusesse seltskonda nad on viinud sinu vaese väikese naise,“ kirjutas ta oma abikaasale. „Kõik auväärased ja väga suursugused olid sääl.“ Austus ja imetlus ootasid teda, kuhu ta ka iganes läks, kuid ta ei kaotanud pääd. Tal oli väga õige arusaamine rikkaste ja tituleeritud isikute komplimentide ja meelituste väärtusest. Kuid ta rõõmustus teadmise, et rahvahulgad olid liigutatud tema kirjutusest ja ta püüdis kirjutada teisigi raamatuid.

Ta elas väga vanaks. Üheksa aastat enne surma kirjutas ta 76-aastasena: „Mul on tunne, nagu oleksin hotellist lahkujat, kelle asjad on pakitud, kes on koju minemas. Mind on võib-olla siia-tänna heidetud ja vintsutatud, kuid mis sellest? Ma kavatsen koju minna.“ Kui ta koju läks, tundis maailm, et ta oli kaotanud ühe inimesoo toe. See väike naine, kes võib-olla oli põhjustanud sõja, oli kindlasti rajanud kestva rahu.

T. H.

Mathieu Donzelot' viimane päev.

Ta on esimesi, keda tuntakse prantsuse ajakirjanduses.

Hommikuti, enne väljaminekut, vana isa Donzelot uurib harjumuse kohaselt taevast ja baromeetrit; siis võtab oma kepi ja kirjutustarbed ja kirjutab:

„Hakkab sadama. Täna on meil viigastatuid libeda tee tõttu ja vankri rataste alla jäänud.“

Või jälle:

„On tormine ilm. Võime teadustada

mõningatest juhtudest seoses vaimse mässusega.“

Mõnel teisel päeval teatab ta järgmist:

„Pime ja udune. Parim ilm tusatujuks; kohane päev enesetapmisteks.“

Kord kui Pariisis olid rahutused, Donzelot liikus kivirahe keskel, et jälgida sündmusi. Üks tema sõpru hoiatas teda, soovitades lahkuda, kuid tema jäi sellest hoolimata oma vaatluskohale ja jätkas

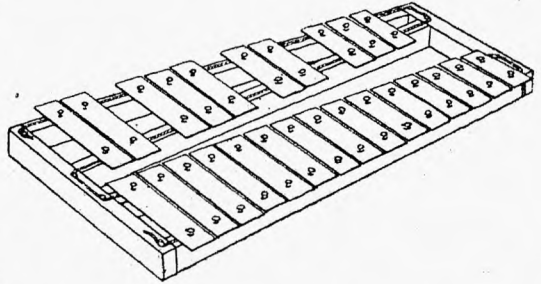
Ksülofon.

Taas on sügis ja ähvardamas on saopäevade pikad õhtud, mida ei taha saada kulutatuks koolitöödega. Seepärast on tarvis uusi askeldusaineid ja seekord kavatsengi seletada väikese muusikariista valmistamisest. Sellel on seegi hää külg, et sellest jätkub mõnusat ajaviidet veel peale selle valmisraamistki.

Nagu juuresolevast joonisest näha, on küsimuses säärane ksülofoni järeleaimav ese. Õigel ksülofonil ainult on kõlavad osad puupulkadest ja sellel nad on plekitükkidest. Neid muusikariistu oled vahest ennemgi näinud, aga ei ole ehk olnud selgusel, kuidas võiksid ise selle valmistada ja pealegi nii suure kui soovid. Kere tuleb teha puust, näit. 15 × 30 mm-lisest kaseliistust. Aga enne seda tuleb otsustada, kui suur peab kere olema, mis sõltub ka sellest, missuguseid plekitükke kavatsed tarvitada. Mina soovitsin raudvitsa 1,5 × 20 mm. Kui jätd eri plekitükkide vahele 2 mm, siis oleks kaks oktaavi ulatuva mänguriista pikkuseks umbes 350 mm. Vajatatavat laiust on raskem arvestada. See sõltub nii vitsa raua liigist ja teadagi sellest kõrgusest, millele tahad häälestada oma ksülofoni. Soovitsin teha järgmiselt. Lõikad vitsast umbes 100 mm pikkuse jupi. Puurid selle kumbagi otsa augud ja kinnitad naeltega puupulgale. Kui pistad tükkikesed nõõri plaadi alla kummagi naela veerde, nii et plaat koputamisel heliseb, võib klaveriga võrreldes saada selgusele selle kogu kõrgusest. Pikema plaadiga saad madalama ja lühema plaadiga kõrgema heli. Kui arvestad, et augud puurid 10—20 mm kaugusele plekitükkide otstest, saad selgusele puuraami laiusest.

Siis järgneb plekitükkide valmistamine ja häälestamine. Üldise pikkuse said juba enne. Täpsemalt häälestad helikõrguse nii, et aina vähehaaval otstest viilides proovid, millal oled saavutanud õige kõrguse. Kui sa ei usalda alati oma

kõrva, siis võid paremini toime tulla klaverihelidega võrreldes. Esimesse ritta tuleb tavaline duurskaala, ütleme valged, ja teise kromaatilise skaala jaoks kasutatavad, mustad. Plekitükid lööd väikeste naeltega oma kohtadele, nii et nad pääsevad vabalt võnkuma. Plekitükkide alla tuleb veel polstriks asetada sile nõör. Ksülofon ongi siis juba peagu valmis. Kinnitad selle vaid mõnele alusele ja märgid

veel mingi värviga kuhugi plekitükikesele enda nimetähed. Puust voolid kaks väikest vasarat. Kui paned riidet vasarapõhjale polstriks, saad ka pehme heli.

Nii oled valmis harjutama helikunsti oma uuel instrumendil. Kui oled usin, võid saada peatselt niipalju oskust, et leiad hõlpsasti tuttavad viisid ja võid neid kaunistada eriliste koputustega ja väikeste vahemängudega. Nii saad pakkuda palju huvi iseendale ja kaaslasile.

Säärastesse ksülofonidesse on konstrueeritud kuuldetorud, mis suurendavad hääle kuuldavust. Selleks tuleb asetada iga plekitüki alla toru, mis on just nii pikk, et õhk selles kajab samas kõrguses. Kui oled lugenud füüsikas neist, võid need kas või arvestada. Klaveriklahvisidki on ehitatud ksülofonidele. Võid üritada järele, kui sul jätkub aega ja huvi.

„Pohjantähti'st“ tõlkinud O. I.

minut-minutilt rahutuste käigu kirjeldamist.

„Kas sa ei kavatsengi põgeneda?“ küsis sõber uuesti.

„Jumal hoidku, ei,“ ütles Donzelot; „aga kuna sina lähed, osuta mulle üks teene ning anna see teade mu lehe toimetajale. Võid talle öelda, et ma jään kohale ja saadan peagi uusi sõnumeid.“

Tund hiljem oli mäss haritupil, mäsajate ja valitsusväimude üksused pörkasid kokku. Rahvuskaart hakkas tulistama ja vana reporterit tabas lask ning ta kukus maha. Keegi kirurg tuli talle abiks.

„Te olete haavatud?“ küsis ta.

„Jah,“ vastas Donzelot, „ja kahetsusväärsest, kuna ma ei saa kirjutada.“

„Mis on sel ühist kirjutamisega?“ osa-

tas kirurg teravalt, „peasi on, kuidas teie eest hoolitseda.“

„See pole kõige tähtsam,“ vatsas Donzelot. „Igaühel on oma ülesanne; nõnda minu ülesanne on kirjeldada sündmusi. Teil tuleb täita minu koht. Võtke mu märkmik ja kirjutage järgmiselt lehekülje lõppu:“

„Kolm-kakskümmend p. l. Musketi tule tagajärjel sõjavägede poolt me kaotasime kolm haavatut ja ühe surnu.“

„Kes on siis surnu?“ küsis kirurg.

„Mina,“ vastas Donzelot, langedes surnuna maha.

Ta suri võitlusväljal nagu Nelson oma lipulaeva „Victory“ pardal, olles esimesi teadaolevaid kangelasi ajakirjanduse alal.

T. H.

E. Noorsoo Karskusliidu teateid.

Liidu liikmesorganisatsioonidele

saatsime hiljuti tegevusjuhised, karskus-toimkonna normaalkodukorra, üleriigilise seltskondliku karskustöö miinimumprogrammi ja aruandblanketi organisatsiooni karskusosalase tegevuse kohta 1939. a.

Aruandblanketi palume täidetult tagasi saata hiljemalt 15. jaanuariks 1940. a. Mitte unustada!

Endistele kirjavahetajatele liikmetele.

Liidu uues põhimääruses puudub kirjavahetajate liikmete instituut, kuid endistel kirjav. liikmeil on võimalik jääda Liiduga kontakti Liidu kaastöolistena. Selleks tuleb esitada Liidu juhatusele kirjalik avaldis. Vastavad blanketid on kõigile end. kirjav. liikmeile kätte saadetud. Üldjoontes on kaastöolistete õigused ja kohused samad, mis olid endistel kirjav. liikmetel. Ära on jäänud liikmemaks, juure on tulnud kohustus tellida „Kevadikku“ 1 eksemplaris.

Paljud endised kirjav. liikmed on juba ümber registreerunud Liidu kaastöolisteks. Neil, kes veel pole sellekohast soovi avaldanud, palume seda teha lähemal ajal.

Uusi liikmesorganisatsioone ja uusi kaastöölisi.

Pärast „Kev.“ eelmise numbril ilmumist on Liidu liikmeiks astunud Nõmme Gümnaasiumi, Progümnaasiumi ja Era-reaalkooli õpilasingi, Paide Tööstuskooli õpilasingi E. N. P. R. Osakond ja ÜENÜ Ohne Osakond. Kaastöolisteks on registreerunud Hugo Juhvelt, Johanna Korsen, Henn Sarv ja Miralda Trull.

Karskuskursus Tartus.

E. Karskusliidu korraldusel toimus äsja Tartus 10-päevane karskuskursus, mille kavas oli ka palju üldise seltskondliku töö jaoks kasulikke loenguid ja praktilisi harjutusi.

Loenguil käsitleti alkoholismi põhjusi, alkoholismi sotsiaalseid probleeme, alkoholi ja esteetika ja karskuse ja eetilise eluvaate vahet, karskustöö metoodikat ja taktikat, häätemplerite organisatsiooni, harjumuste ja kommete psühholoogiat, A. Foreli elulugu, klubilist tegevust ja seltskondlikku käitumist.

Praktilisi harjutusi sooritati kõne- ja deklamatsioonide, rahvatantsude ja mängude, õpingitöö, seltskondliku koostöö ja mahlavalmistamise alal.

Töö vaheaegadel korraldati ekskursioone Tartu huvitavamaiste kohtadesse.

Kursuslasi oli saabunud kogu maalt üle 60, enamik neist noored 20. a. piires. Lektoreid ja praktil. harjutuste juhatajaid oli kokku 12.

Tänavu-sügisene karskuskursus oli juba kolmas omataoline. Kõik kolm on hästi õnnestunud. Osavõtjad on siit kaasa viinud rohkesti kasulikke teadmisi ning kogemusi ja parimaid muljeid.

Ankeet.

„Kevadiku“ toimetusel on käsil eesti avaliku elu tegelaste hulgas järgmisesisuline ankeet:

1. Kas peate vajalikuks noorte (kuni 20. eluaastani) tegelemist ühiskondlike ja maailmavaatelistele küsimustega? Jaataval korral — miks?

2. Millises ulatuses võiksid ja peaksid noored (eriti gümnaasiumi-noored) tutvuma nende küsimustega?

3. Milliseid meetodeid peate selleks parimaiks?

Vastuseid hakkame avaldama „Kev.“ järgmises aastakäigus.

„Kevadiku“

tellimisraha on osal liikmes-organisatsioonidel, kaastöolistel ja mõningatel muudel tellijatel 1939. a. eest tasumata. Palume tasumisega rutata, sest aasta jõuab lõpule.

„Kevadik“ ilmub — 6 nr-it aastas. Tellimishind 1/1 a. 75 s., 1/2 a. 40 s., üksiknr. 15 s. Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja prof. dr. A. K o o r t.

„Kevadiku“ toimetuse H. Mark (tegevtoimetaja), A. Laidsoo, V. Lang, A. Raska, I. Tork.

„Kevadiku“ toimetuse kolleegium: kunstn. Ed. Ahas, dr. A. Annist, insp. E. Jaanvärk, nõunik A. Kalamees, prof. E. Kant, prof. A. Koort, õp. A. Kuum, prof. J. Köpp, peainsp. J. Lang, dr. A. Luha, klj. J. Parijõgi, prof. E. Poom, dir. J. Port, insp. S. Pruuden, dir. F. Puksoo, prof. K. Ramul, prof. D. Rootsmäe, prof. P. Tarvel, dr. J. Tork, dir. K. Treffner, õp. R. Vokk, helilooja E. Vörk.

Rohkem valgust

on seadnud oma sihiks ajakiri

TÄNAPÄEV

Tänapäev — see nimi peaks kõlama hästi kõigile neile, kes elavad kaasa oma ajaga ja jälgivad sündmuste voolu esirindelisi laineid.

Tänapäev on teejuhiks igale teadlikule kodanikule. Ta avaldab oma veergudel selgitavaid ja arvustavaid kirjutusi kõigist aktuaalseist ühiskondlikest, majanduslikest, kultuurilisist ja kirjanduslikest küsimusist, milles igal kodanikul on vaja seisukohta võtta.

Parima autorid igalt alalt. Huvitav, pildirikas ja aktuaalne sisu. Kaastöölised üle maa.

Rutage uue aasta tellimistega.

Tänapäeva tellimishind 1940. a. on kr. 3.60 ($\frac{1}{2}$ a. kr. 1.80, $\frac{1}{4}$ a. kr. 0.90). Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised, raamatukauplused ja meie esindajad. Tellimishinna võib maksa ka meie posti jooksvale arvele nr. 2232 või saata postmarkides talitusele.

Tänapäeva talitus

Tartu, Kastani 38, pk. 76, tel. 34-29.

SUUR UUDISSARI NOORTELE

RÕÕMUS RAAMAT

20 TEOST 7—10 AASTASTELE

M. Sillaots: ARMI JA VANA VARES.

E. Laidsaar: KOMPANI POEG.

S. Einer: NISUTERA ELUKÄIK.

J. Parijõgi: MESINIKUD ENN JA JAAN.

J. Parijõgi: VÄIKESED KODUHOIDJAD.

E. Tasa: KARJAPOISS ON KUNINGAS.

E. Treffner: TERASSULE ELULUGU.

V. Uibopuu: HÖBEDANE ÖNG.

A. Virges: VÄIKEVELJE HAIGUS.

KALEVI KOTKALEND.

KALEVIPOJA KÜND.

KALEVIPOJA VÕIDUKIVI.

KALEVITE LINNAD.

SUUR TÖLL.

MATSUTAJA MARI.

EHA-MAI PEAB POODI.

ELEVANDIPOEG BABAR.

NEEGRIPOISS SAMBO.

VÄIKE TIIT JA VAPPER KAPTEN.

Teosed on illustreeritud ühe- ja mitmevärviliste piltidega meie parimaillt illustraatoreilt. Sari ilmub käesoleva aasta jõuluks. Hind eeltellijaile kohemakstavas rahas Kr. 10.50, järelemaksuga Kr. 12.—. Üksikmüügil on raamatud tunduvalt kallimad.

Kirjastus-osaühing „LOODUS“

Tartu, Ülikooli 18, tel. 24-35.

Tallinn, Kinga 6, tel. 411-92.

Posti jooksev arve nr. 2005.

Tellige „Kevadiku“ endisi aastakäike!

„KEVADIK“ on olnud juba 15 aastat sõbraks ja teenäitajaks neile noortele, kes tahavad saada **tublideks inimesteks**, kes taotlevad reformeeritud elu sihikindla enesekasvatuse ja omaalgatusliku tegevuse kaudu. „KEVADIKU“ iga aastakäik sisaldab terve rea sellele ideoloogiale vastavaid artikleid, luuletisi, aforisme, ülevaateid suurmeestest, näpunäiteid isetegevuseks jne. jne. Säärased kirjutised ei vanane, vaid säilitavad oma täisväärtuse ka läbi aastakümnete.

Talituses leidub veel piiratud arvul „KEVADIKU“ endisi aastakäike, alates 1926. aastast. (Kaks esimest a/k. on täiesti läbi müüdud.) „KEVADIKU“ ideoloogiale sõbralikult suhtuvad noored võiksid leida neist rohkesti huvitavat lugemismaterjali, aga ka väga tänuväärset materjali referaatide koostamiseks, häid juhiseid isetegevuseks jne.

„Kevadik“ 1926—1938, 13 aastakäiku koos, maksab kr. 2.50, köidetult kr. 4.—

Üksik aastakäik maksab 25 snt., välja arvatud 1926./27. a/k., mis koosneb 9 numbrist ja maksab 35 snt. 1927./28. a/k. on brošeeritud.

Näiteid 1928./29. a/k. sisust:

- A. Oras — Percy Bysshe Shelley.
  - L. N. Tolstoi — Jutt Aleksander Suurest.
  - A. Kallits — Sedelite meetod.
  - J. Payot — Tahtest ja tööst.
  - J. Verweyen — Elujõud.
  - A. K.—t — Olgem hääl, mitte vastukaja.
  - O. S. Marden — Puudulike iseloomuomaduste arendamisest.
  - Ankeet: „Millistele aladele peaks suunduma eeskätt noorsoo isetegevus?“
- Jne. jne.

1929./30. a/k. sisust:

- Fr. Olup — Kriitilisest ellusuhtumisest.
  - A. Oras — Algeron Charles Swinburne.
  - M. J. Eisen — Eesti vanad jõulud.
  - A. Anni — Odavalt müüdud noorusideaalid.
  - V. Erm — Kino ja noorsugu.
  - A. Elango — Noorsugu ja poliitika.
  - G. Suits — Teooriat noorte novellivõistluse jaoks.
  - N. Andresen — Kirjandus maailmavaate kujundajaks.
- Jne. jne.

Kummaski aastakäigus on rohkesti tsiteerimisväärseid aforisme, luuletisi, kirjutisi suurmeestest, tegevusjuhiseid ja muud.

Kes tasub raha postkontori kaudu või postmarkides ette, sellele saadetakse soovitud aastakäigud talituse kulul kätte.

„KEVADIKU“ talitus
Tartu, G.-Adolfi 18. Postk. 86.